

ELU KAKS PALET

Ajast, millal Estonia tutvustas kuulajat-vaatajat esmakordselt Strauss noorema valssidest-polka-dest-galoppidest kokkupandud "Viini verega", saab ligi kolmkümmend aastat. Juba siis veendusime, et Strauss veab välja, et tema sära ei kustu. Eriti siis, kui lavastuse loomisel on tegevad meistrid. Tõukordne lavastaja Paul Mägi, stsenograaf Eldor Renter ja osatäitjad eesotsas maestro Tiit Kuusikuga olid seda kindlasti.

Nüüd pulbitseb "Viini veri" taas samadel lavalaudadel. Uuest lavastusest osa saades koged järjekordselt, kui mitme komponendi õnnestunud kooslust ja tasakaalusolekut on tarvis tähelepanuväärse resultaadini jõudmiseks. Siin on dirigendi osa, kujunduskunstniku, lavastaja, ballettmeistrite, kontsertmeistrite ja muidugi sobivate osatäitjate töö. Praeguses "Viini vere" on kõik need komponendid edukalt rakkes. Tagasihoidlikeks tahkudeks jäid vaid tõlge (laulutekstid) ja mitme tegelase puhul teksti kuuldavus, millele tuleks kohati rohkem rõhku panna (eriti kontrollida kuuldavust teisel rõdul).

Pole vist kuigi tark võrrelda kolmekümneaastase vohemaaga tehtud lavastusi. Siinkirjutaja siiski võrdlustest ei pääse ja see ongi põhjus, miks alustame "Viini vere" tegevast muusikalisest küljest. Oli ju eelmiseski lahenduses meelde jäävat (ikkagi Kuusik ja Kuusk laval ja Nelus orkestriruumis), kuid praegu on tegemist täisõnnestumisega. Muusikajuht-dirigent on seekord Paul Mägi, kelle edasiminek teatri-dirigendina on ilmne. Mõne aasta eest näis ta peamise tähelepanu teatris pühendavat orkestrile ja vähem lavale. Aga nüüd on ta etenduse suveräänne peremees. Muusikaliselt on kõik (ansamblid, kooristseenid, balletinumbrid) tasakaalustatud. Vormub tervik. Paul Mägi elab Strauss muusikas seda ele-

Nendel päevadel tundub nagu kohatu rääkida rõõmust. Kuhu kanti ka ei sihiks, ikka tabad kaose (õnnetuse) tunnuseid. Seepärast tasuks ehk uuesti tuletada meelde keskaja teadvuse paradoksi — polaarsete vastuolude ühtsust (elu/surm, hirm/naer jne.) — ja teadvustada, et naeruga võib ületada meeletuid. Elulgi on kaks maski, mitte ainult teatril. Nii tulebki allpool juttu elu ja teatri rõõmsamast palgest. Estonias on lavale jõudnud Straussi "Viini veri", mis viib meid tagasi Viini kongressi aega. Aga see kongress tantsis.

Täielikult selles võtmes on antud vürst Ypsheim-Gindelbach (Volde-mar Kuslap ja Hans Miilberg), Kagler (Teo Maiste ja Ervin Kärvet), Pepi (Katrin Karisma ja Margit Saulep) ning Josef (Tõnu Kilgas ja Alar Haak).

Pakutav on heamaiseline koomika. Nagu dirigendil, nii on ka lavastajal õnnestunud vormida tervik. Ta põimib erinevad tegevusliinid (krahvi ja krahvinna teineteise taasleidmine, Pepi ja Josefi nägelmised, vürsti ja Kagleri etteasted jm.).

Meeleolukas on vahe-eesriide ja pantomiimi kasutamine (kummalini kokkusattumus — ka eelmises lavastuses oli pantomiimil oluline osa). Sünnib lõöv avaakord, mida juhib leidlikult *maitre de plaisir* (Hans Miilberg ja Rein Taidla). Ühelt poolt lülitume kohe "tantsiva kongressi" meeleolusse, teiselt poolt sõlmub intriig — krahvi kohutamine tantsijanna Gagliariga. Muide, Sirje Puura mõjub siin (tänu omaaegsetele balletiõpingutele) tõesti baleriinina teiste "tõeliste" keskel.

Pantomiimilis-tantsuliselt on lahendatud ka sissejuhatus Hietzingi-vaatusele, kus näeme piduliste kogunemist. Kujunes tõeline vaikuse ja hea tuju kaskaad, kus lõbusalt traavisid ka papist hobused! Wiesler on ju eelkõige ikka tantsuimene ning siin pulseeris

oodanud mitmekesisemaid lahendusi. Tertsettides-kvartettides näeme palju korduvat.

Mis aga jäägitult õnnestusid, on tantsunumbrid. Tants tõuseb tähtsaks kohale. Teise vaatuse avapala — valgetes kostüümides "Keiserwalzer" (solistid Tatjana Kilgas ja Vladimir Kuzmin) — on kantud tõeliselt ballimeeleolust ja paneb tantsu kõnelema. Mängulis-graatsilises polkas on kasutatud hoopis teisi värve, mõnus annus huumorit. Tipuks aga saavad meeleolukad tantsulised liikumised ja tantsud Hietzingi rahvapeol. Meistritöö!

Imselt on lavastaja leidnud osalistega hea kontakti, seda võib järeldada resultaadist. Kuuele põhitegelasele (muidugi mitte ainult neile) leidub häid laulu- ja mänguvõimalusi. Ivo Kuusk realiseerib neid kordalainult. Meenub, kuidas ta noore lauljana tegi sedasama osa "Viini vere" eelmises lavastuses. Tuli välja õige tenorlik. Nüüd aga oleme silmitsi lihast-verest krahv Zedlauga, kes avastab, et ta oma naisest tegelikult midagi ei tea. Viini-kogemused on teda vist pisut väsitanud, perekonna rüppe tagasi-pöördumine on lahendus. Mati Kõrts (nagu võiski arvata) on hoopis teistsuguse karakteriga Zedlau, kellel tubli annus mängulusti. Laulva näitlejana on ta teinud märgata-vaid edusamme. Tema rolliloetus seisavad viimasel ajal kõrvuti Albert, Almaviva ja nüüd siis Zedlau. See viitab võimalustele, mida tema puhul varem ehk ei osanudki aimata.

Võluvad on mõlemad Gabrielid, kumbki muidugi omamoodi: Annika Tõnurile ja Helgi Sallole on siin huvitavaid mänguvõimalusi. Muide, omal ajal alustas Sallo Pepina (tema esimene osa kutselise operetilauljana), nüüd siis krahvinna. Meie ees on rikas lavaelu.

Kui Sallo alustas subretina ja teeb nüüd primadonnarolle, siis

Põhitegelastele leidub häid laulu- ja mänguvõimalusi; pildil Annika Tõnurile ja Ivo Kuusk. Tõnurile on siin huvitavaid mänguvõimalusi. Muide, omal ajal alustas Sallo Pepina (tema esimene osa kutselise operetilauljana), nüüd siis krahvinna. Meie ees on rikas lavaelu.

lised on kõik (ansamblid, koorstseenid, balletinumbrid) tasakaalustatud. Vormub tervik. Paul Mägi elab Straussi muusikas seda elegantse graatsiaga nüansseerides. Lihtsalt kaunis on seejuures dirigeerimismaneer. Partituuri on loetud värske pilguga: tuhmunud maal särab taas erkates värvides, Straussi valsside voogamine kujunes üllatavalt mõjuvaks.

Lavastuse kunstnik **Eldor Renter** on oma pika stsenograafistaaži kestel pidanud mitmeid operette/oopereid/ballette korduvalt kujundama. "Viini verigi" kuulub sellesse ritta. Ennast kordamata on ta alati loonud lavastaja fantaasiaküllast toetava ruumilise maailma. Oma printsiipidest pole ta loobunud seegi kord. Kui eelmisel pöördumisel valsikuninga "Viini vere" poole (lavastaja rõhutas tookord viini valssi, milles paarilised vahelduvad) oli kunstiline lahendus eriliselt õhuline ja voogavat, balli toonitav, siis nüüd tuli ballipildi suletum lahendus. Selle dikteerib ampiiristiil — ikkagi "tantsiv kongress". Lahendus on operetlikult rõõmus ja üllatavalt värske. Seejuures pole Renteri puhul mõtet rõhutada tema head maitset, rafineeritud värvimeelt, ajastutundmist, stiilitunnet, lavatehnilist leidlikkust (Franzi "liikuv" tuba I vaatuses, lehtlad Hietzingis) ning tegelikult kaaslavastaja rollis olemist — see kõik on endastmõistetav. Renteri looming teenis aplause.

Külalislavastaja **Monika Wiesleri** looming on arusaadavalt väga viinipärane (eks meil ole uusaastahommiku Viini kontsertidest kogemus, et nii öelda); ta rõhutab tekstis peituvaid komöödiavõimalusi.

mukuse ja hea tuju kaskaad, küllõbusalt traavidid ka papist hobused! Wiesler on ju eelkõige ikkagi tantsuainemene ning siin pulseeris tema koreograafiveri silmanähtavalt.

Kui ta järgneva rahvapeopildiga taotles lavastuse kulminatsiooni, siis seda ta ka saavutas. Massistseenid (koori vaba liikuvus ja tantsijate esinemisõhin sobisid hästi) ja intiimsus lehtlaepisoodides moodustasid oma kontrastsuses terviku — rahvapeo Viini metsatrahteris. Säärast ehtsat Hietzingi-õhkkonda Estonia varasemas "Viini veres" mu-

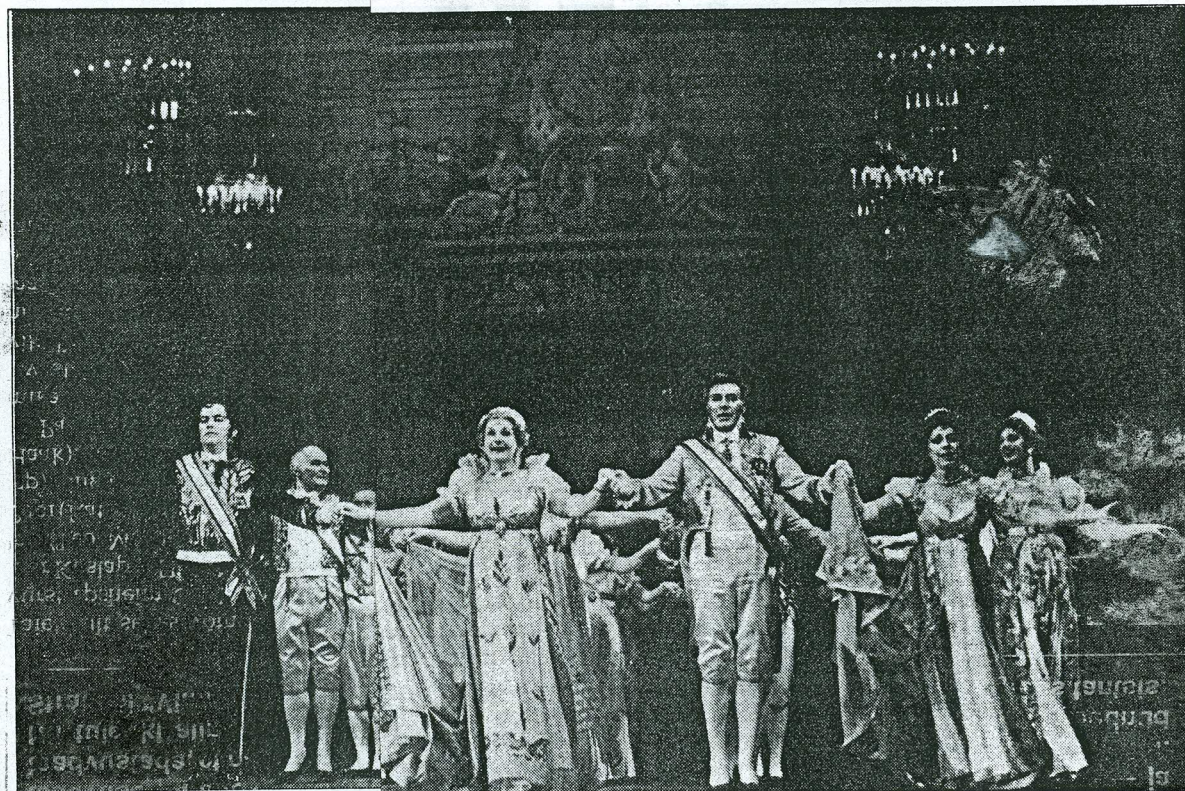
Põhitegelastele leidub häid laulu- ja mänguvõimalusi; pildil Annika Tõnuri võluv Gabriele ja laulva näitlejana edusamme teinud Mati Kõrtsi krahv Zedlau.

dugi polnud ja see on sobivam varasema lavastuse kammerlikkusest, millest rahvapidu tegelikult välja lülitati.

Operetilavastajana on Wiesler muidugi professionaal, kellel kõik on väga täpselt paika pandud (väljapeetud karakterid jm.). Tõsi küll, pärast vaheriidega introduktsiooni mootor kohe ei käivitu. Esimestes

etteastetes on venivust ja asjatut tahtmist koomiline olla (Josefi dokumendipillamised, tüütult pikk episood voorimehega jm.). Tõeliselt läheb etendus käima Pepi (Katrinn Karisma) särava ilmutamisega.

Ballipildis ei huvita lavastajat mitte niivõrd eriline balliatmosfäär kui tegelaste suhted (ja miks ka mitte). Misanstseeniliselt oleks siiski

Ballipildis ei huvita lavastajat mitte niivõrd eriline balliatmosfäär kui tegelaste suhted.

Fotod: Harri Rospu

na. Meie ees on rikas lavaelu.

Kui Sallo alustas subretina ja teeb nüüd primadonnarolle, siis Gagliari — Sirje Puural (Pirjo Levandit samas osas nägin kahjuks ainult fragmentaarselt) tuleb nii erinevad poolused ühendada ühes etenduses. Tema tantsijanna on küllaltki terviklik.

Selle õige särtsu ja sära saab operett **Katrin Karismalt** (Pepi) ja **Tõnu Kilgaselt** (Josef). Eriti hea on Karisma polkastseenis, milles ta on ehtne *funny girl*. Siin oleks hea võimalus tugevaks ülemängimiseks, Karisma aga ei tee seda. Margit Saulepit ja Alar Haaki samades osades pole kahjuks terviklikult näinud. Küll jälgisin proove ning olen veendunud, et mõlemal on eeldused olemas. Ka Hans Müllbergist (vürst Ypsheim-Gindelbach) on vaid proovimuljed.

Esimestel etendustel tegi vürsti **Voldemar Kuslap** ning lisas selle koomilise vanahärraga uusi värve oma lavaloomingusse. Koomilised nüansid tulevad välja väga orgaaniliselt. Tõlgendus on niisugune, et usud tema põlvitamist Gagliari ees opereti finaalis. Hästi sekundeerivad vürstile mõlemad Kaglerid (proua papa) — Teo Maiste ja Ervin Kärvet.

Kogu ansambel teeb kõik selleks, et laval ja vaatesaalis valitseks hea tuju, rõõmus meel, et "kongress tantsiks".

Praegune "Viini veri" on hea näide sellest, kuidas ühest muusikalis-tekstilisest materjalist on võimalik luua kaks erinevat õnnestunud redaktsiooni.

HEINO AASSALU